LAMPEDUSA

Fil-Għadd ta' Settembru 1933 ta' dan il-Qari semmejna lill-kittieba Calcara u Sanvisente. Għidna li dawn qalu, li fl-1760 il-Gżira ta' Lampedusa kienet taħt il-ħsieb tal-Balliju Du Bocage. Iżda dan ma hux minnu. Minn kitba li għaddiet minn idejna, sibna, li dil-Gżira ġiet mitluqa f'idejn Du Bocage bosta snin qabel l-1760.

Du Bocage kien wieħed mill-Balliji tal-Ordni. Barra minn hekk, hawn Malta kien jidher ukoll għal Franza ma' l-Ordni bħala Ministru (Ambaxxatur) tar-Re Franċiż. Dana l-Balliju jissemma ħafna fi ġrajjietna fi żmien il-"Ftehima l-Kbira" li l-irsiera Torok kienu għamlu f'Malta fl-1749. Fost dawn l-irsiera kien hemm ukoll imdaħħal il-Baxa ta' Rodi, Mustafà. Meta nkixef il-ftehim ta' bejn l-irsiera, dal-Baxa kien joqgħod f'Balzunetta, f'dar bil-ġnien qrib S. Kalċedonju, imsejħa *tan-Naplitan*. L'hemm ukoll kien joqgħod bid-dar il-Balliju Du Bocage. Iżda nħallu lill-Baxa ta' Rodi u l-irsiera tal-"Ftehima l-Kbira", billi wieħed jista' jsib x'sar minnhom fil-ġrajjiet tagħna miktuba, u nerġgħu għal Lampedusa.

Minn kitba li ġiet f'idejna, insibu, li Lampedusa fl-1737 kienet ilha s-snin taħt il-ħsieb tal-Balliju Du Bocage. Tgħid mela, minn fejn ħolquha dik il-ħrafa tal-1760?... Iżda, il-ħelwa u s-sabiħa ta' dina l-qlajja, tinsab f'dan li sa ngħidu Waqt li Calcara u Sanvisente jgħidu li Lampedusa ġiet mitluqa fl-1760 f'idejn Du Bocage, dana l-Balliju, fiż-żmien imsemmi (1760), kien ilu li telaq għad-dinja l-oħra erba' snin! Du Bocage miet hawn Malta fil-5 ta' Marzu 1756. Ġie midfun f'San Ġwann, fil-Kappella ta' San Pawl. U dan li għedna jidher mill-kitba li hemm imnaqqxa fl-irħama ta' fuq qabru.

Sewwa sew meta Lampedusa waqgħet f'idejn Du Bocage, ma sibniex. Anqas ma nafu meta l-Eremit Klawdju reġa' mar Lampedusa, wara li fl-1707 kien warrab minn hemm. Biss nafu, li, għall-ħabta ta' l-1711, beda jmur wieħed Malti f'Lampedusa. Dan kien jaħdem fir-raba' ta' hemm u jbiegħ l-egħlejjel li tagħtih l-art u ħwejjeġ oħra lil dawk il-bastimenti li jersqu lejn dik il-Gżira. B'hekk kien igħix hu u jgħajjex lil niesu li kellu hawn Malta. Dan kien jismu Ġanpawl Sammut. Ganpawl fiż-żmien li kien joqgħod f'Lampedusa, kien jagħmilha wkoll ta' Sagristan fil-Knisja ta' hemm.

Fiż-żmien li qegħdin insemmu, bħalma jaf kulħadd, Malta kienet fi ġlieda li ma taqta' xejn mal-Misilmin. Mela,

Ganpawl, bħala Malti, kien wieħed mill-egħdewwa tat-Torok. Għalhekk biex dan kien jista' joqgħod f'Lampedusa bla ma jiġi minbux mill-Kursari Barbrin, kien jinħtieġ li jkollu s-setgħa mis-Sultan tat-Turkija.

Aktarx li xi wħud ma tinżlilhomx li hu minnu dwar li ntqal fuq is-setgħa li semmejna. Iżda, għal dan li sa ngħidu, wieħed jista' jemminha.

Għalkemm Du Bocage kien Kavalier u Balliju tal-Ordni, kien ukoll l-Ambaxxatur ta' Franza f'Malta. Terġa' Franza, dik il-ħabta, kienet ħabiba ħafna mat-Turkija. Għalhekk, is-Sultan tat-Torok ma kienx jaraha bi kbira billi jagħti s-setgħa lil Du Bocage (bħala Ambaxxatur ta' Franza), biex, dawk li jgħammru f'Lampedusa, ma jiġux mittiefsa min-nies tiegħu.

Dil-biċċa tas-setgħa, hi msemmija wkoll mill-kittieba Calcara u Sanvisente. Tarġa', li kieku ma kenitx minnha ħadd ma kien sa jmur jittarraf f'Lampedusa, biex minn ħin għal ieħor jista' jaqa' rsir tal-bastimenti Torok li ta' sikwit kienu jgħaddu minn hemm.

Flimkien mal-Malti Ganpawl, mar igħammar ukoll f'Lampedusa l-Eremit Franċiż Fra Klawdju. B'dan kollu għalkemm kienu t-tnejn fil-gżira, dawk li żaruha jsemmu li sabu jgħammar hemm wieħed biss. Hekk qalu xi kittieba li għaddew minn Lampedusa fl-1732 (Moreri) u fl-1737 (l-Earl of Sandwich). Tgħid dawn inzertaw li marru hemm waqt li l-Malti Sammut kien iħalli mill-Gżira u jiġi lejn Malta? jista' jkun li Sammut, wara li kien iqatta' xi żmien jaħdem f'Lampedusa, kien iwarrab xi ftit biex jiġi jara 'l niesu hawn. Iżda l-biċċa kienet kif kienet, Sammut dam is-snin il-kbar imur jaħdem f'Lampedusa u hemm ibigħ il-qmuħ u t-tjur lin-nies tal-bastimenti li jersqu lejn dik il-Gżira, kif għad nuru 'l quddiem.

* * *

QTIL MINN MALTI F'LAMPEDUSA

F'Ġunju ta' l-1729, fix-xtajta ta' Lampedusa, waslet feluka armata għall-kors bil-bandiera ta' l-Ordni. Din kienet taħt il-ħsieb tal-Kaptan Baldecco, mill-Isla.

Wieħed Malti, baħri minn ta' din il-feluka, jismu Gużè Camniti, minn Ħal-Luqa, niżel l-art, u hemm, fix-xtajta, qagħad jiekol galletta mxarrba fl-ilma, li jum qabel kien qala' minn fuq tartana Franċiża.

Waqt li Gużê kien jiekol, mar fuqu wieħed mill-baħrin sħabu, jismu Nikol, minn Napli. Dan qallu li dik il-galletta kienet tiegħu, u ħadhielu b'saħħa minn idejh. Ġużê ried jerġa' jeħodhielu,u beda jitolbu b'ħerqa kbira biex jagħtihielu Iżda Nikol ma riedx. u tah daqqa fuq wiċċu li tefgħu fl-art. Ġużê qam u baqa' jitolbu bil-ħerqa biex jagħtih lura l-galletta. Nikol telgħulu, reġa' ħabat għalih u tefgħu l-baħar. Ġużê, għad li ma kienx jaf igħum, irnexxielu jaqbad mal-blat u ħeles mill-għarqa. Malli tela' l-art, ħareġ sikkina u biha ta daqqa f'żaqq Nikol. Id-daqqa kienet qalila, għax, wara ftit jiem, Nikola miet.

Gużê nġieb hawn Malta. Għadda proċess u, fis-27 ta' Settembru 1729, ġie mwaħħal 3 snin jaħdem fix-xogħlijiet tal-Gvern bla ħlas. Iżda Ġużê ma damx wisq il-ħabs. Fit-13 ta' Frar 1730, il-Gran Mastru tah il-maħfra ta' li kien baqagħlu jagħmel.

Ġużê Gatt.